

Torey Hayden

MERGAITĖ

Tikra iškamuoto šešerių metų vaiko ir puikios mokytojos, ištiesusios pagalbos ranką, istorija

Iš anglų kalbos vertė Vilma Krinevičienė

Jotema

Be abejo, Šeilai R.

Manęs vis klausia apie eilėraščių ant mano kabineto sienos.

Žmonės turėtų pažinti vaiką, kuris jį parašė.

Viliuosi, kad bent iš dalies prilygau jam kaip rašytoja.

Prologas

Didesnę savo brandaus gyvenimo dalį dirbu su emocinių sutrikimų turinčiais vaikais. Pirmųjų mokslo metų koledže rudenį pasisiūliau padirbėti dienos programoje, skirtoje sutrikusiems ir socialiai pažeidžiamiems vaikams. Nuo tada mane užvaldė stubinantys psichikos ligų vaikystėje aspektai. Per tą laiką įgijau tris laipsnius; kelerius metus dirbau mokytojo padėjėja, mokytoja, universiteto dėstytoja ir psichiatre; gyvenau penkiose valstijose; dirbau privačiuose dienos globos centruose, valstybinėse mokyklose, uždaroje psichiatrijos ligoninėse ir valstybinėse institucijose, visą laiką ieškodama kelio į šių vaikų sielas, magiško rakto, kuris pagaliau atvertų jas ir leistų man suprasti. Vis dėlto giliai širdyje žinau, kad tokio rakto nėra ir kad kai kuriems vaikams visą laiką trūks netgi meilės. Tačiau tikėjimas žmogiškąja siela nepaiso sveiko proto ir skrieja už trapių mūsų suvokimo ribų.

Manęs dažnai klausinėja apie mano darbą. Turbūt dažniausiai sulaukiu klausimo: argi ne apmaudu? Ar neapmaudu, klausia koledžo studentas, diena iš dienos gyventi su smurtu, skurdu, priklausomybe narkotikams ir alkoholiui, seksualiniu ir fiziniu išnaudojimu, aplaidumu ir apatija? Argi neskaudu, klausia normalios klasės mokytoja, dirbti taip sunkiai ir beveik nieko negauti mainais? Ar nepavargsti, klausia jie visi, žinodama, kad didžiausia sėkmė bus tik priartėjimas prie normalumo; žinodama, kad šie maži vaikai pasmerkti gyventi gyvenimą, kuris pagal mūsų normas niekada nebus vaisingas, naudingas ar normalus? Argi nejauti nusivylimo?

Ne. Išties ne. Jie tiesiog vaikai, kartais erzinantys, kaip ir visi kiti vaikai. Tačiau kartu jie ir džiuginamai užjaučiantys, ir

nepaprastai įžvalgūs. Jau vien pamišimas, regis, leidžia jiems išsakyti visą tiesą.

Tačiau tai dar ne viskas. Jie drąsūs. Kai mes įsijungiame vakarines žinias, kad išklausytume naujausius įvykius ar išgirsytume apie kokių nors tolimų frontų užkariavimus, praleidžiame labai realias dramas, kurios vyksta tarp mūsų. Labai gaila, nes šios drąsos nepranoks joks kažkur vykstantis įvykis. Kai kurie iš šių vaikų gyvena su tokiais įkyriais košmarais galvose, kad kiekvieną jų žingsnį lydi nematomas siaubas. Kiti gyvena su tokiu smurtu ir iškrypimu, kad to neįmanoma nusakyti žodžiais. Kai kurie gyvena be orumo kaip gyvuliai. Kiti — be meilės. Be vilties. Vis dėlto jie gyvena. Ir dažniausiai susitaiko su tuo, nes nežino, jog gali būti kitaip.

Ši knyga pasakoja tik apie vieną vaiką. Ji buvo parašyta ne tam, kad sužadintų gailestį. Ir ne tam, kad išaukštintų vieną mokytoją. Ne tam, kad nuliūdintų tuos, kurie gyvena ramiai nieko nežinodami. Tai atsakymas į klausimą apie skaudulius dirbant su psichikos ligoniais. Tai giesmė žmogaus sielai, nes ši maža mergaitė yra tokia, kaip visi mano vaikai. Tokia, kaip visi mes. Kovotoja.

Turėjau žinoti.

Straipsnis buvo neilgas, vos kelios pastraipos šeštame puslapyje po komiksais. Jame pasakojo apie šešiametę mergaitę, pagrobusią kaimynų vaiką. Tą šaltą lapkričio vakarą ji išsivedė trejų metų berniuką iš namų, pririšo jį prie medžio netoliese esančiame miškelyje ir padegė. Šiuo metu berniukas gydomas vietinėje ligoninėje, jo būklė kritiška. Mergaitė nugabenta į globos centrą.

Perskaičiau tą straipsnį nerūpestingai, kaip ir visą likusį laikraštį, ir pasibjaurėjau: ir kur ritasi pasaulis. Vėliau, plaudama indus, vėl jį prisiminiau. Ėmiau svarstyti, ką policija darė su ta mergaite. Ar galima sodinti į kalėjimą šešiametį? Mane aplankė atsitiktinė kafkiška vizija apie vaiką, besibastantį po mūsų seną, vėjo traukiamą miesto kalėjimą. Mintys buvo beveidės ir bejausmės. Bet aš turėjau žinoti.

Turėjau žinoti, kad nė vienas mokytojas nepriims į savo klasę šešiametės su tokiu biografijos faktu. Nė vienas tėvas nenorės, kad toks vaikas lankytų mokyklą su jo ar jos vaiku. Niekas nenorės, kad toks vaikas būtų paleistas į laisvę. Turėjau žinoti, kad ji atsidurs mano programoje.

Aš mokiau vaikus, kurie mūsų mokyklos rajone buvo švelniai vadinami „atliekų klase“. Ėjo paskutiniai metai prieš išskirstant specialiųjų poreikių vaikus po normalių vaikų klases; paskutiniai metai prieš suskirstant visus nepritapėlius į specialiąsias klases. Mokykloje buvo protiškai atsilikusiųjų klasė, klasės vaikams, turintiems emocinių sutrikimų ir fizinę negalią, klasė turintiems elgesio sutrikimų, klasės, patiriantiems sunkumų mokantis, ir mano klasė. Mano grupėje buvo aštuoni

vaikai, kurie neatitiko jokios klasifikacijos. Aš buvau paskutinė stotelė prieš ligoninę. Tai buvo klasė mažosioms žmonių atliekoms.

Praeitą pavasarį dirbau konsultante, teikiančia pagalbą emociškai sutrikusiems ir mokymosi sunkumų turintiems vaikams, kurie pusę dienos lankė įprastą mokyklą. Šiame rajone gana ilgą laiką dirbau įvairiose pareigose, todėl nenustebau, kai gegužę su manimi susisiekė Edas Somersas, Specialiųjų poreikių mokyklos direktorius, ir paklausė, ar norėčiau nuo rudens dirbti su atliekų klase. Jis žinojo, jog turiu patirties su ypač sutrikusio intelekto vaikais ir kad myliu mažus vaikus. Ir kad man patinka iššūkiai. Tai pasakęs, jis droviai susijuokė suvokdamas, kaip dirbtinai nuskambėjo jo pagyros, bet vis dėlto spyrėsi, kad pamėginčiau.

Aš sutikau, bet su tam tikromis išlygomis. Labai norėjau vėl turėti klasę su pastovia vaikų grupe. Taip pat norėjau pabėgti nuo despotiško direktoriaus, kuris nė nesuvokė toks esąs. Jis buvo geras žmogus, tačiau mūsų nuomonės dažnai skyrėsi. Jam nepatiko mano paprasta apranga, netvarkinga klasė ir tai, kad vaikai kreipiasi į mane vardu. Tai buvo nereikšmingi dalykai, bet, kaip ir dauguma smulkmenų, jie tapo didžiuliu skauduliu. Jei padaryčiau Edui paslaugą ir paaimčiau klasę, jis nekreiptų dėmesio į mano džinsus, mano nevalyvumą ir familiarumą su vaikais. Todėl priėmiau pasiūlymą įsitikinusi, kad galiu įveikti bet kokias darbe pasitaikysiančias kliūtis.

Mano pasitikėjimas smarkiai susvyravo, kai pasirašiau sutartį ir praleidau pirmą dieną mokykloje. Pirmąjį smūgį patyriau išgirdusi, kad mano klasė bus toje pačioje mokykloje, kurioje dirbau, ir kad man vadovaus tas pats direktorius. Dabar jam teks nerimauti ne tik dėl manęs, bet ir dėl aštuonių labai specifinių vaikų. Netrukus mus patalpino į klasę priestate,

kuriame tebuvo sporto salė ir nieko daugiau. Buvome visiškai atskirti nuo likusios mokyklos. Mano kabinetas būtų buvęs pakankamai didelis, jei vaikai būtų vyresni ir savarankiškesni. Tačiau aštuoniems mažiems vaikams ir dviem suaugusiesiems kambarys su dešimčia rašomųjų stalų, trimis stalais, keturiomis lentynomis ir nesuskaičiuojama krūva kėdžių, kurios, rodės, poravosi ir dauginosi naktimis, buvo beviltiškai ankštas. Todėl teko išmesti mokytojo stalą, dvi lentynas, dokumentų spintą, visas nereikalingas kėdes, o su laiku ir mokinių stalus. Negana to, kambarys buvo ilgas ir siauras, tik su vienu langu tolimajame gale. Iš tiesų jis skirtas testuoti ir konsultuoti, todėl sienos išmuštos mediena, o grindys išklotos kilimine dangą. Aš būčiau mielai iškeitusi šį grožį į kambarį, kuriame nereikėtų visą dieną deginti šviesų, arba į kambarį su linoleumu, kuris atsparesnis išpiltiems skysčiams ir dėmėms.

Pagal valstijos įstatymą man priklausė padėjėjas visai darbo diena, nes turėjau didžiausią leistiną ypač sutrikusio intelekto vaikų krūvį. Tikėjau vienos iš dviejų patyrusių moterų, su kuriomis dirbau praeitais metais, bet ne, gavau pasamdytą naują darbuotoją. Mūsų bendruomenėje, kur netoliese yra valstybinė ligoninė, valstybinis kalėjimas ir didžiulė migrantų darbininkų stovykla, bedarbių sąrašas buvo ilgas. Todėl nekvalifikuotus darbus paprastai rezervuodavo bedarbiams, esantiems Socialinės rūpybos tarnybos sąraše. Nors, mano nuomone, mano padėjėjo pareigos reikalavo kvalifikuoto žmogaus, Socialinės rūpybos tarnyba taip nemanė, tad jau pirmą dieną mokykloje susidūriau su aukštu nerangiu meksikiečiu, kuris daugiau kalbėjo ispaniškai nei angliškai. O ne, prisipažino vyras, jis niekada nėra dirbęs su vaikais. O ne, niekada labai netroškęs. Bet suprantat, aiškino jis, turi imti tą darbą, kurį tau siūlo, antraip negausi pašalpos. Jis nuleido savo gremėzdišką kūną ant vienos

iš vaikiškų kėdučių ir užsiminė, kad jei šis darbas išdegsiąs, tai būsiąs pirmas kartas, kai jis liksiąs šiaurėje visai žiemai, užuot išvykęs paskui kitus migrantus atgal į Kaliforniją. Ir taip mes pradėjome dirbti dviese. Vėliau, jau prasidėjus mokslo metams, gavau į pagalbines keturiolikmetę moksleivę, kuri darbui mano klasėje kasdien skirdavo po dvi valandas. Taip pasiren-gusi pasitikau vaikus.

Su šiuo aštuonetu nesiejau jokių didesnių vilčių. Pakanka-mai ilgai dirbau šį darbą, todėl nebuvau naivi. Be to, jau seniai iš-mokau nerodyti nei nuostabos, nei sukrėtimo. Taip buvo saugiau.

Pirmasis tą rugpjūčio rytą atvyko Piteris. Augalotas aš-tuonmetis juodaodis su susivėlusiu plaukų kupeta buvo tvirto kūno, kuris slėpė jo blogėjančią neurologinę būklę, sukeliančią smarkius priepuolius ir vis didėjantį įtūžį. Piteris piktas įgriuvo į kambarį keikdamasis ir šūkaudamas. Jis neketė mokyklos, neketė manęs, neketė savo klasės; jis neketino likti šiame su-šiktame kabinete ir aš negalėsianti jo priversti.

Kitas vaikas buvo Tailer — nustebau pamačiusi, jog tai mergaitė. Ji sudribo už savo motinos ir nuleido tamsią garba-notą galvą. Tailer irgi buvo aštuoneri, ir ji jau du kartus bandė nusižudyti. Pastarąjį kartą ji išgėrė vamzdžių valiklio, kuris iš-graužė pusę stemplės. Dabar į jos gerklę buvo įstatytas dirbtinis vamzdelis, o eilė paraudusių randų ant kaklo liudijo apie jos siaubingą polinkį.

Maksą ir Fredį įtempė į klasę spiegiančius. Šešiametis Maksas, stambus šviesiaplaukis žaliūkas, buvo pažymėtas autis-to etikete. Jis šūkčiojo, kvaksėjo ir sukosi po klasę mojuodamas rankomis. Berniuko motina atsiprašė, nes pasikeitus aplinkai jis visuomet elgdavosi nenuspėjamai. Ji pavargusi pažiūrėjo į mane, ir motinos akyse atsispindėjo neslepiamas palengvėji-mas, jog keletą valandų galės nuo jo pailsėti. Fredžiui buvo sep-

tyneri, ir jis svėrė 94 svarus. Riebalų rievės veržėsi per jo drabužių kraštus ir spraudėsi pro marškinių sagas. Vos tik jam buvo leista klestelėti ant grindų, Fredis liovėsi verkęs, tiesą sakant, liovėsi iš viso egzistavęs, tik kiūtojo sudribęs į krūvą. Vienoje iš išvadų buvo paminėta, kad jis irgi autistas. Kitoje teigiama, kad berniukas stipriai protiškai atsilikęs. Trečioje prisipažinta, jog priežastis nėra žinoma.

Septynmetę Sarą pažinojau trejus metus. Dirbau su ja, kai dar lankė darželį. Patyrusi fizinę ir seksualinę prievartą, Sara buvo piktas, nepaklusnus vaikas. Pirmuosius savo metus kitoje specialiojoje mokykloje ji praleido tylėdama. Atsisakė kalbėtis su visais, išskyrus motiną ir seserį. Mes nusišypsojome viena kitai; abi su dėkingumu, kad pamatėme pažįstamą veidą.

Dailiai apsirengusi vidutinio amžiaus moteris įnešė ant rankų gražią kaip lėlė mergaitę. Mažoji atrodė kaip paveikslukas iš vaikų madų žurnalo — švelnūs šviesūs plaukai rūpestingai sušukuoti, šiugždanti suknelė be dėmelės. Ji buvo vardu Siuzana Džoj, šešerių, ir tai buvo jos pirmas kartas mokykloje. Mano širdis susitraukė. Patekti į mano klasę vos pradėjus lankyti mokyklą nebuvo geras ženklas. Gydytojai tėvams pasakė, kad Siuzana niekada nebus normali; ji sirgo šizofrenija. Mergaitę persekiodavo haliucinacijos, tiek vaizdinės, tiek garsinės, tad ji dažniausiai leisdavo dienas verkdamą ir siūbuodamą pirmyn atgal. Ji retai kalbėdavo, o jei ir prabildavo, tai beveik visuomet nerišliai. Motinos akys maldaute maldavo mane atlikti kokį magišką ritualą, kuris grąžintų jos mažąją fėją į normalų gyvenimą. Man buvo skaudu matyti tas maldaujančias akis, nes jos reiškė nesusitaikymą. Žinojau, koks skausmas ir kančia laukia tėvų suvokus, kad nė vienam iš mūsų nepavaldi tokia magija, kuri pagelbėtų Siuzanai Džoj.

Paskutiniai pasirodė Viljamas ir Giljermas. Abiem buvo

po devynerius. Viljamas buvo išstypęs, nesveikai išblyškęs berniukas, persekiojamas vandens, tamsos, automobilių, dulkių siurblių ir dulkių po jo lova baimių. Kad apsaugotų save, Viljamas nuolat kartojo kažkokius įmantrius ritualinius užkalbėjimus liesdamas save arba tyliai murmeldamas burtažodžius. Giljermas buvo vienas iš nesuskaičiuojamų Amerikos meksikiečių, kurie kasmet atvykdavo dirbti laukuose. Jis buvo piktas, tačiau valdomas. Deja, jis buvo dar ir aklas. Iš pradžių aš prieštaravau, kad Giljermą paskirtų į mano klasę, tačiau man pasakė, jog klasės akliesiems ir silpnaregiams nėra pritaikytos jo agresyviai elgesiui. Ką gi, pagalvojau, tuomet mes lygūs. Mano klasė nebuvo pritaikyta jo aklumui.

Taigi susidarė dešimties kompanija, o atėjus Vitnei, mokyklos moksleivei, — vienuolikos. Kai pirmą kartą nužvelgiau tą margą vaikų būrelį ir tokius pat spalvingus padėjėjus, mane užplūdo neviltilies banga. Kaip mes tapsime tikra klase? Kaip priversiu juos skaičiuoti ir perprasti kitus stebuklus, kurių reikia išmokti per devynis mėnesius? Trys iš jų nemokėjo naudotis tualetu, dar du buvo patyrę nelaimės. Trys nesugebėjo kalbėti, vienas nenorėjo. Du niekaip neužsičiaupdavo. Vienas nieko nematė. Tai buvo tikrai didesnis iššūkis, nei man norėjosi.

Vis dėlto mes stūmėmės į priekį. Entonas išmoko keisti sauskelnes. Vitnė išmoko valyti šlapimo dėmes iš kilimo. O aš išmokau Brailio rašto. Direktorius, ponas Kolinsas, išmoko apilenkti mūsų priestatą. Edas Somersas išmoko slapstyti. Ir taip mes tapome klase.

Iki Kalėdų atostogų mes susidraugavome, ir aš ėmiau laukti kiekvienos naujos dienos. Sara vėl pradėjo normaliai šnekėti; Maksas mokėsi raidžių; Tailer retsykiais nusišypsodavo; Piteris rečiau įsiusdavo; Viljamas galėdavo praeiti pro visus elektros jungiklius koridoriuje pakeliui į valgomąjį ir nesukalbėti nė vienos

apsisaugojimo maldelės; Giljermas nenoromis mokėsi Brailio. O Siuzana Džoj ir Fredis? Ką gi, su jais dar teks pakentėti.

Aš perskaičiau tą straipsnį laikraštyje lapkričio pabaigoje ir pamiršau apie jį. O nederėjo. Turėjau žinoti, kad anksčiau ar vėliau mūsų bus dvylika.

Edas Somersas pasirodė mano klasėje tą dieną, kai grįžome į mokyklą po Kalėdų atostogų. Jis atėjo anksti, nutaisęs nuolankią išraišką, kuri, kaip jau buvau pradėjusi suprasti, man reiškė nemalonumus. Nutaisęs tokią pat išraišką jis buvo atėjęs man pranešti, kad nerado specialaus mokytojo Giljermui, arba kai gavo dar vieną nieko gera nežadančią išvadą iš naujausio Siuzanos gydytojo, kurį rado jos tėvai. Edas norėjo kaip geriau; tikiu, kad jis nuoširdžiai to troško, todėl negalėjau ant jo pykti.

— Į tavo klasę ateis naujas vaikas, — pasakė jis.

Jo veidas išdavė neryžtingumą.

Kurį laiką spoksojau į Edą nesuprasdama. Aš jau turėjau didžiausią valstijos leistiną krūvį ir nesitikėjau sulaukti dar vieno vaiko.

— Aš jau turiu aštuonis, Edai.

— Žinau, Tori. Bet čia ypatingas atvejis. Mes neturime kur jos dėti. Tavo klasė — vienintelė išeitis.

— Bet aš jau turiu aštuonis vaikus, — pakartojau priblokšta. — Daugiau negaliu priimti.

Edas jautėsi nesmagiai. Tas vyras buvo tikras meškinas, aukštas ir raumeningas kaip futbolo žaidėjas, tačiau turėjo švelnumo, būdingo vidutiniam amžiui. Plaukų buvo mažai belikę, o tuos, kurie liko, jis rūpestingai užsukuodavo ant blizgančio kupolo. Nepaisant visko, Edas buvo švelnus žmogus, ir aš stebėjaisi jo pasiektu tokiu aukštu postu švietimo srityje — mokyto-

jo profesija nėra palanki švelniems žmonėms. Tačiau galbūt čia ir buvo jo sėkmės paslaptis, nes aš visuomet suminkštėdavau, kai jis atrodydavo toks nusiminęs dėl to, ką turi man padaryti.

— Kuo gi ypatingas šis vaikas? — nedrąsiai pasiteiravau.

— Tai ta mergaitė, kuri lapkritį padegė mažą berniuką. Jie pašalino ją iš mokyklos ir nusprendė išsiųsti į valstijos ligoninę. Tačiau joje dar neatidarytas vaikų skyrius. Todėl tas vaikas jau mėnesį sėdi namuose ir ieško sau bėdos. Socialinė darbuotoja pradėjo teirautis, kodėl mes nieko nedarome.

— Argi jai negalima skirti namų mokymo? — paklausiau.

Daugelis mano vaikų buvo mokomi namuose — mokytojas siunčiamas į vaiko namus, kai šis dėl kokios nors priežasties negali lankyti mokyklos. Toks mokymas dažnai taikomas didelių protinių sutrikimų turintiems vaikams, kol randama jiems tinkama vieta.

Edas paniuro ir nudelbė akis.

— Niekas nenori su ja dirbti.

— Jai tik šešeri, — nustebau. — Negi jie bijo šešiametės?

Jis gūžtelėjo, ir Edo tylėjimas pasakė man apie tą vaiką daugiau nei žodžiai.

— Bet aš jau turiu pilną grupę, su kuria galiu dirbti.

— Gali pasirinkti, kurį vaiką norėtum pervesti kitur. Mes privalome tą mergaitę priimti čia, Tori. Laikiniai. Kol valstijos ligoninėje atidarys vaikų skyrių. Ji turi būti čia. Tai vienintelė jai tinkama vieta. Vienintelė vieta, kurioje ji pritaps.

— Nori pasakyti, kad aš esu vienintelė kvaiša, kuri ją priims?

— Gali pasirinkti, ką nori pervesti.

— Kada ji ateina?

— Aštuntą dieną.

Į klasę jau rinkosi vaikai, ir man reikėjo pasiruošti mūsų pirmajai dienai po atostogų. Pajutęs mano norą grįžti prie dar-

bo, Edas linktelėjo ir išėjo. Jis neabejojo, kad aš kiek pagalvojusi sutiksiu. Edas žinojo, kad aš, nepaisant mano demonstruojamos drąsos, esu silpna priešininkė.

Papasakojusi Entonui naujieną, nužvelgiau vaikus. Visą dieną nesilioviau savęs klausinėjusi, ką reiktų išsiųsti. Geriausia būtų atsisakyti Giljermo — vien todėl, kad esu mažiausiai tinkama jį mokyti. Bet kaip Fredis arba Siuzana Džoj? Nė vienas iš jų nedaro pastebimos pažangos. Juos tampyti ir keisti kelnaites gali bet kas. O gal Tailer? Dabar ji nebe taip savižudiškai nusiteikusi; beveik nebekalba apie savižudybę; nebepiešia tų piešinių juodomis kreidelėmis. Tikriausiai ja galėtų pasirūpinti bet kuri konsultantė. Žiūrėjau į vaikus ir svarsčiau, kur jie eitų, kaip jiems sektųsi. Ir kokia būtų mūsų klasė be jų. Širdyje žinojau, kad nė vienas neištvertų atviresnės klasės negandų. Nė vienas iš jų nėra tam pasirengęs. Ir aš nebuvo pasirengusi nei jų išduoti, nei atsisakyti.

— Edai? — Stipriai suspaudžiau ragelį, nes jis vis slydo iš mano prakaituotos rankos. — Nenoriu pervesti nė vieno vaiko. Mums puikiai sekasi kartu. Negaliu išrinkti nė vieno.

— Tori, juk sakiau, mes turime priimti tą mergaitę į tavo klasę. Man labai gaila. Apgailestauju, kad turiu taip pasielgti su tavim, bet kitos vietos nėra.

Niūriai spoksojau į informacinę lentą šalia telefono, nusagstyta skelbimais apie renginius, kuriuose mano vaikai niekada negalės apsilankyti. Jaučiausi išnaudojama.

— Ar galiu turėti devynis?

— O tu sutiksi turėti devynis?

— Tai prieštarauja įstatymui. Ar gausiu dar vieną padėjėją?

— Pažiūrėsime.

— Ar tai reiškia taip?

— Tikiuosi, — atsiliepė Edas. — Bet teks palaukti. Ar reikės dar vieno stalo?

— Man reikia dar vieno mokytojo. Arba kito kabineto.

— Ar pasitenkintum dar vienu stalu?

— Ne. Stalų man nereikia. Jau pirmiems aštuoniems nebuvo vietos. Todėl mes paprasčiausiai sėdime ant kilimo arba ant mokytojų stalų. Ne, dar vieno stalo man nereikia. Tiesiog atsiųsk tą mergaitę.

Ji atvyko sausio aštuntąją. Nuo tada, kai sutikau ją priimti, iki to ryto, kai ji atvyko, negavau jokių žinių, nesulaukiau jokių dokumentų, nieko nesužinojau apie jos praeitį. Žinojau tik tiek, kiek buvau perskaičiusi tame dviejų pastraipų straipsnyje po komiksais prieš pusantro mėnesio. Nors tikriausiai tai nebuvo svarbu. Niekas nebūtų galėjęs tinkamai paruošti manęs tam, ko sulaukiau.

Mergaitę atvedė Edas Somersas, stipriai laikydamas už riešo ir tempdamas paskui save. Su Edu į priestatą taip pat užsuko ponas Kolinsas.

— Čia bus tavo naujoji mokytoja, — paaiškino Edas. — Ir tavo naujoji klasė.

Pažiūrėjome viena į kitą. Jos vardas buvo Šeila. Jai beveik šešeri su puse; mažytė, susivėlusi, priešiškomis akimis ir labai smirdanti. Nustebau, kokia ji buvo mažutė. Tikėjausi didesnės. Tasai trimetis, matyt, buvo beveik jos ūgio. Su nudėvėtu džinsiniu kombinezonu ir gerokai pablukusiais dryžuotais berniukiškais marškinėliais ji atrodė kaip vienas iš tų mažylių „Išgelbėkit vaikus“ reklamoje.

— Sveika, mano vardas Tori, — pasakiau draugiškiausiu mokytojos balsu ištiesdama ranką.

Bet ji neatsiliepė. Tada paėmiau jos suglebusį riešą iš Edo.

— Čia Sara. Ji priima visus mūsų svečius. Ji aprodys tau klasę.

Sara ištiesė ranką, bet Šeila nė nekrustelėjo, tik jos akys šokinėjo nuo vieno veido prie kito.

— Eikš. — Sara sugriebė ją už riešo.

— Jos vardas Šeila, — pasakiau.

Tačiau Šeila pasipiktino tokiu familiarumu, ištraukė ranką ir žengė atgal. Ji pasisuko bėgti, bet, laimė, tarpduryje stovėjo ponas Kolinsas, ir Šeila papuolė jam į rankas. Aš sugavau ją už riešo ir atitemčiau atgal į klasę.

— Mes jus paliksime, — tarė Edas. Jo veide vėl skleidėsi toji atsiprašoma išraiška. — Jos dokumentai kabinete.

Išėjus Edui ir ponui Kolinsui, Entonas užsklendė duris. Aš nusitemčiau Šeilą per kambarį prie savo kėdės, kur mes visuomet rytais kalbėdavomės, ir pasodinau ant grindų priešais save. Kiti vaikai nedrąsiai susibūrė aplinkui. Dabar mūsų buvo dvylika.

Kiekvieną rytą mes pradėdavome nuo „diskusijos“. Prieš pamokas mūsų mokykla mėgo sakyti priesaiką vėliavai ir dainuoti patriotines dainas. Mano nuomone, vaikams, netgi nesugebantiems išsakyti savo pagrindinių poreikių, patriotizmas nebuvo tinkama tema; nepaisant to, mokyklos taryba neigiamai žiūrėjo į atsisakančiuosius demonstruoti patriotizmą. O aš turėjau kovoti su daug svarbesniais dalykais nei ištikimybės priesaika. Todėl nusileidau ir sukūriau diskusiją. Visi vaikai buvo iš tokių chaotiškų ir žlugusių šeimų, kad kiekvieną rytą, kai susiedavome po išsiskyrimo, mums reikėdavo ko nors, kas mus vėl sujungtų. Aš siečiau, kad diskusijos tema skatintų kalbėjimą ir lavintų verbalinį supratimą. Todėl pirmiausia mes pasakydavome priesaiką, ir aš puikiai ją išnaudojau. Liepdavau vienam iš vaikų vadovauti, o tai reikė, kad jis turėjo ją išmokti. Netgi toks procesas buvo vertingas, nes priesaikos žodžiai išdėstyti nuoseklia tvarka, kuri turi prasmę. Paskui pradėdavau diskusiją kokia nors „tema“. Paprastai kalbėdavomės apie jausmus, pavyzdžiui, kas daro žmogų laimingą; arba visi susėdę ratu sprenddavome problemas, pavyzdžiui, ką jie darytų, jei pamatytų, jog kuris nors iš jų susižeidė. Tokia būdavo pradžia, ir aš pasirūpindavau, kad visi turėtų galimybę dalyvauti. Iš pradžių temas siūlydavau

aš, bet po pirmo ar antro mėnesio vaikai patys ėmė jas siūlyti, ir aš jau seniai buvau beužvedusi diskusiją.

Kai pasikalbėdavome, leisdavau kiekvienam vaikui trumpai papasakoti, ką jis veikė po pamokų ar penktadienį. Abu šie rytinės diskusijos aspektai darėsi vis gyvesni, ir netgi Siuzana retsykais joje prasmingai sudalyvaudavo. Vaikai turėdavo daug ką papasakoti, ir kartais man būdavo sunku šią veiklą nutraukti. Paskui aš paskelbdavau jiems dienos planą ir mes užbaigdavome rytą su daina. Turėjau dainų su judesiais repertuarą, tokias galima dainuoti energingiau, o ne tik šiaip niūniuoti, ir paprastai įtraukdavau vieną iš vaikų į judesius. Vaikams tai be galo patikdavo, ir mes visuomet užbaigdavome juokdamiesi, net jei susirinkdavome be nuotaikos.

Taigi šį rytą susisodinau vaikus aplink save.

— Vaikai, čia Šeila, ir ji bus mūsų klasėje.

— Kodėl? — įtariai pasiteiravo Piteris. — Niekada nesakei, kad mes gausime naują mergaitę.

— Sakiau, Piteri. Pameni, praeitą penktadienį repetavome, kaip parodysime Šeilai, jog džiaugiamės, kad ji atėjo pas mus? Pameni, ką mes darėme?

— Aš visai nesidžiaugiu, kad ji atėjo pas mus, — atsiliepė jis. — Man patiko taip, kaip buvo.

Berniukas užsidengė rankomis ausis ir pradėjo siūbuoti.

— Manau, mums reikės laiko, kad priprastume. Bet mes priprasime. — Patapšnojau Šeilai per petį, bet ji atšlijo. — Nagi, kas turi temą?

Visi sėdėjo aplink mane ant grindų. Niekas nekalbėjo.

— Niekas neturi temos? Ką gi, tuomet aš turiu: kaip manote, kaip jautiesi būdamas naujoku, nieko nepažįsti, galbūt nori tapti grupės dalimi, bet niekas nenori tavęs priimti? Kaip jūs jaustumėtės?

— Blogai, — tarė Giljermas. — Kartą man taip buvo, ir aš jaučiausi blogai.

— Ar gali apie tai papasakoti? — paprašiau.

Staiga Piteris pašoko.

— Ji dvokia, mokytoja. — Jis pasitraukė nuo Šeilos. — Ji siaubingai smirdi, ir aš nenoriu, kad ji sėdėtų su mumis. Ji mane apsmardins.

Šeila piktai dėbelėjo į jį, bet neprasiziėjo ir nesujudėjo. Sėdėjo susigūžusi, stipriai apsvijusi rankomis kelius.

Sara atsistojo ir nuėjo į Piterio vietą.

— Ji tikrai smirda, Tori. Lyg būtų apsisisiojusi.

Geros maneros, žinoma, nebuvo mūsų stiprioji pusė. Toks netaktiškumas manęs nenustebino, bet kaip visuomet nuliūdino. Užgniaužti jų akylą pasaulio suvokimą buvo neįmanoma. Po kiekvieno žingsnio, kurį žengdavau pirmyn mokydama juos gražaus elgesio, grįždavau du atgal ir šešis į šoną.

— Kaip manai, Piteri, kaip jautiesi iš ko nors girdėdamas, kad tu smirdi?

— Bet ji iš tikrųjų smirda, — atšovė Piteris.

— Aš ne to klausiau. Aš klausiau, kaip tu jaustumais, jei kas nors pasakytų tai tau?

— Aš nenorėčiau taip smirdėti, kad visi turėtų išeiti iš klasės, tai jau tikrai.

— Aš klausiau ne to.

— Tai mane įskaudintų, — pasisiūlė Tailer šokinėdama ant kelių.

Tailer siaubingai gąsdino bet kokia pykčio ar nesutarimų apraiška, ir tada ji imdavosi švelninti padėtį bandydama sutaktyti nesutariančias puses — pernelyg brandžiai ir motiniškai kaip aštuonmetė.

— O tu, Sara? — paklausiau. — Kaip tu jaustumais?

Sara įsistebeilijo į savo pirštus, nenorėdama žiūrėti į mane.

— Man nelabai patiktų.

— Ne, manau, kad niekam iš mūsų nepatiktų. Kaip galima būtų geriau išspręsti šią problemą?

— Galėtume tik jai vienai pasakyti, kad ji smirda, — pasiūlė Viljamas. — Tada jai nebūtų taip gėda.

— Galėtume išmokyti ją nesmirdėti, — pridūrė Giljermas.

— Galėtume visi užsikimšti nosis, — pasakė Piteris. Jis vis dar nenorėjo pripažinti, kad jo pastaba buvo nemandagi.

— Tai nepadėtų, Piteri, — pasakė Viljamas. — Tada negalėtum kvėpuoti.

— Galėtum. Galėtum kvėpuoti per burną.

Aš nusijuokiau.

— Nagi, visi išmėginame Piterio pasiūlymą. Piteri, tu irgi.

Visi vaikai, išskyrus Šeilą, užsikimšo nosis ir ėmė kvėpuoti per burną. Raginau ir ją pamėginti, tačiau ji atkakliai atsisakė. Po kelių akimirų visi kvatojomės iš savo juokingų minų, netgi Fredis su Maksu. Visi, išskyrus Šeilą. Ėmiau baimintis, kad ji galvoja, jog juokiamės iš jos, ir paskubėjau paaiškinti, kad taip nėra. Mergaitė visiškai nekreipė į mane dėmesio, net nežiūrėjo. Taip mes sprendžiame savo problemas, pasakiau jai.

— Kaip tu jautiesi? — pagaliau paklausiau ją.

Stojo ilga tyla, pritvinkusi mūsų laukimo. Kai kurie vaikai ėmė nekantrauti.

— Ar ji nemoka kalbėti? — paklausė Giljermas.

— Aš irgi nekalbėdavau, prisimeni? — tarė Sara. — Kai įsiusdavau, su niekuo nesikalbėdavau. — Ji pažiūrėjo į Šeilą. — Aš irgi anksčiau nekalbėjau, Šeila. Todėl žinau, kaip jautiesi.

— Ką gi, manau, Šeila jau pakankamai prisisėdėjo ant karštosios kėdės. Duokime jai laiko priprasti prie mūsų, gerai?

Paskui tęsėme ryto diskusiją ir užbaigėme įkvepiančiu choru dainuodami „Tu mano saulė“. Fredis linksmi plojo; Giljermas dirigavo; Piteris plėšė visa gerkle; o aš kaip Skudurinę Onutę šokdinau Tailer. Tik Šeila sėdėjo paniurusi; jos kūnelis buvo tarsi nepajudinamas akmuo tarp šokėjų.

Po diskusijos ėmėmės matematikos. Entonas pradėjo aiškinti, o aš tuo metu vedžiojau Šeilą po klasę. Tiesą sakant, ne vedžiojau. Turėjau paimti ją ant rankų ir nešioti iš vietos į vietą, nes ji visai nenorėjo pajudėti. Širdyje apsidžiaugiau, kad mokau ne paauglius. Paskui, kai nunešdavau ten, kur norėdavau, kad ji apsižiūrėtų, ji atsisakydavo žiūrėti, užsidengdavo veidą rankomis. Bet aš vis tiek tąšiau ją po kambarį pasiryžusi padaryti Šeilą grupės dalimi. Parodžiau, kur jos spintelė, jos drabužių pakabas. Supažindinau su iguana Čarliu, gyvate Beniu ir triušiu Svogūnu, kuris kąsdavo, jei per daug įkyriai prie jo lįsdavai. Parodžiau jai augalus, kuriuos pasodinome prieš Kalėdas ir kurių ateidavau palaistyti per atostogas; parodžiau knygutes, kurias skaitydavome kasdien prieš pietus; patiekalus, kuriuos gamindavome trečiadienio popietėmis. Parodžiau jai mūsų akvariumą ir žaislus. Pakėlusi parodžiau vaizdą pro mūsų vienintelį langą. Visą tą laiką nešiojau ją iš vietos į vietą ir plepėjau, tarsi Šeila būtų mano kalbomis labai domėjusis. Bet net jei ir domėjosi, to neparodė. Mano glėbyje mergaitės kūnelis liko nejudrus, įsitemęs ir nelankstus. Ir ji dvokė kaip išvietė tvankią liepos dieną.

Pagaliau pasodinau Šeilą ant kėdės prie stalo ir ištraukiau matematikos sąsiuvinio lapą. Tai sukėlė pirmąją jos reakciją. Ji pagriebė lapą, suglamžė ir metė į mane. Aš ištraukiau kitą. Šeila pakartojo tą patį. Ištraukiau trečią. Jis irgi atskriejo man į vei-

dą. Supratau, kad pritrūksiu popieriaus anksčiau, nei ji pritrūks energijos. Todėl pasisodinau ją ant kelių ir apglėbiau liauną kūnelį, kad ji negalėtų ištraukti rankų. Padėjau ant stalo dar vieną popieriaus lapą. Matematikos veiksmas buvo paprastas: du plius vienas, vienas plius keturi, nieko sudėtingo. Laisvąją ranką prisitraukiau padėklą su kubeliais ir išpyliau juos ant stalo.

— Gerai, dabar mokysimės skaičiuoti, — pareiškiau. — Pirmas uždavinys — du plius vienas. — Parodžiau jai du kubelius ir pridėjau trečiąjį. — Kiek bus? Suskaičiuokime.

Ji nusuko galvą ir įsitempė mano glėbyje.

— Ar moki skaičiuoti, Šeila?

Jokio atsakymo.

— Nagi, aš tau padėsiu. Vienas, du, trys. Du plius vienas — trys. — Paėmiau pieštuką. — O dabar užrašysime.

Viską reikėjo daryti per prievartą. Turėjau atplėsti jos ranką nuo kūno, paskui atlenkti pirštus ir įkišti pieštuką. Staiga tie įsitempę piršteliai atsileido, ir pieštukas išslydo ant grindų. Kai pasilenkiau jo paimti, Šeila laisvąją ranką sugriebė du kubelius ir sviedė per kambarį. Pagavau jos ranką, vėl įkišau pieštuką ir pamėginau užlenkti pirštus, kol ji vėl nepaleido jo iš rankos. Tačiau ji pasinaudojo savo pranašumu — aš buvau kairiarankė ir ta ranka stengiausi nulaikyti ją ant savo kelių. Naudodamasi dešiniąja, kad atlikčiau visus tuos vikrius judesius, nebuvau pakankamai greitai. Galbūt būčiau nespėjusi ir su kairiąja. Šeila buvo įgudusi kariauti tokius partizaninius karus, ir pieštukas vėl nukrito. Po dar vienos kovos aš pasidaviau.

— Matau, kad dar nesi nusiėkusi skaičiuoti. Gerai, gali pasėdėti. Turiu tau pasakyti, kad čia visi dirba savo darbus ir stengiasi padaryti juos kuo geriau. Bet neketinu tavęs versti. Jei nori sėdėti, sėdėk.

Nunešiau ją į kampą, kur sodindavau vaikus, kai jie per-

nelyg įsitarščiuodavo ir netekdavo savitvardos arba kai jie elgdavosi provokuojamai, bandydami patraukti kitų dėmesį. Ištraukiau kėdę ir pasodinau ant jos Šeilą. Tada grįžau pas kitus vaikus.

Po kelių minučių atsigrėžiau į ją.

— Šeila, jei esi pasiruošusi dirbti, gali prisijungti prie mūsų.

Ji sėdėjo nusisukusi į sieną ir nejudėjo. Palikau ją ramybėje. Po kurio laiko pakartojau sąlygas. Ir dar kartą šiek tiek vėliau. Buvo akivaizdu, kad Šeila nesiruošė daryti to, ko aš norėjau. Tada nuėjau prie jos, ištraukiau ją su kėde iš kampo ir nutempiau į kambario vidurį. Paskui grįžau prie kitų. Jei ji nori sėdėti, tegu. Tačiau neketinau leisti nuo mūsų atsiriboti. Jei ir toliau norės sėdėti, bus mūsų vidury.

Mes tęsėme įprastą ryto darbą. Šeila nedalyvavo. Kartą patogiai įsitaisiusi ant mažos medinės kėdutės, ji nė nekrustelėjo, tik dar labiau užsisklendė — pakėlė kelius, įrėmė į juos smakrą ir apkabino rankomis. Ji pakilo nuo kėdės tik kartą, kad pasinaudotų tualetu, tačiau grįžusi atgal vėl susirangė į ankstesnę padėtį. Liko sėdėti netgi per pertrauką, tik šį kartą ant šalto cemento. Dar nebuvo mačiusi tokio nejudančio vaiko. Tačiau jos akys sekiojo mane, kur tikėjau. Niūrios, piktos, įsižeidusios akys nė minutėlei nepaliko mano veido.

Kai atėjo pietų metas, Entonas padėjo vaikams pasiruošti kelionei iš priestato į valgyklą. Šeila buvo pastatyta į eilę, bet aš priėjau, paėmiau ją už lieso riešo ir išvedžiau iš eilės. Mes palaukėme, kol kiti nuėjo. Tada pažiūrėjau į ją, o ji pažiūrėjo į mane. Man pasirodė, jog tą trumpą akimirką mergaitės akyse pamačiau kažkokį kitą jausmą, ne tik neapykantą, ne tik pyktį. Baimę?

— Eikš čionai. — Nusitempiau ją prie stalo ir pasodinau į kėdę priešais save. — Mudvi turime kai ką išsiaiškinti.

Ji dėbtelėjo į mane, ir jos smulkūs petukai nulinko po nudėvėtai marškinėliais.

— Šioje klasėje taisyklių nedaug. Tiesą sakant, tik dvi, nebent tenka įvesti ypatingas taisykles ypatingais atvejais. Bet paprastai laikomės dviejų. Viena iš jų yra ta, kad čia negalima nieko skriausti. Nė vieno vaiko. Tavęs irgi. Antra taisyklė — visi privalo stengtis kuo geriau atlikti savo darbą. Man regis, kaip tik šios taisyklės tu dar nesupratai.

Ji šiek tiek nuleido galvą, tačiau žiūrėjo į mane. Šeilos keliai vėl pakilo prie smakro, ir ji ėmė sklęstis savyje.

— Supranti, viena iš užduočių šioje klasėje yra kalbėti. Žinau, sunku, kai nesi įpratęs to daryti. Tačiau čia reikia kalbėti; turi stengtis tą daryti. Pirmas kartas visuomet sunkiausias, kartais netgi norisi verkti. Nieko tokio, gali verkti. Bet privalai kalbėti. Ir anksčiau ar vėliau tu prabilsi. Bus kur kas geriau, jei pradėsi anksčiau. — Pažiūrėjau į Šeilą, stengdamasi atlaikyti jos nemirksintį žvilgsnį. — Ar aišku?

Jos veidas pajuodo iš pykčio. Išsigandau to, kas gali atsitikti, jei visa ši neapykanta išsiveržtų, bet pasistengiau užgniaužti baimę neleisdama šiai pasirodyti mano akyse. Ji puikiai mokėjo skaityti iš akių.

Aš visuomet laikiausi tvirtos nuomonės, kad vaikams reikia aiškiai pasakyti, ko iš jų tikiesi. Kai kurie mano kolegos skeptiškai vertino mano atvirumą su vaikais ir teigė, kad jų ego per trapus. Nesutinku. Nors visų jų asmenybės yra neabejotinai liūdnos ir gerokai pamintos, nė viena iš jų nėra trapi. Jų stiprybę liudija tai, kad jie, tiek daug patyrę, išgyveno ir susirado savo vietą šiame pasaulyje. Tačiau visi gyveno chaotiškus gyvenimus ir savo sutrikimais kėlė chaosą kitų gyvenimuose. Aš nemaniau, kad turiu teisę dar labiau sujaukti jų gyvenimus ir palikti juos spėlioti, ko tikiuosi. Mano nuomone, įvesti tvarką yra naudin-

gas ir vaisingas metodas dirbant su visais vaikais, nes jis išsklaido neaiškumus mūsų santykiuose. Akivaizdu, kad jie jau parodė negalį susitvarkyti su savimi be pagalbos, antraip niekada nė nebūtų atėję į mano klasę. Vos tik jie įgydavo daugiau savarankiškumo, aš pradėdavau valdžios perdavimo procesą. Bet iš pradžių norėdavau, kad neliktų jokių abejonų, ko iš jų tikiuosi.

Kol Šeila virškino šią informaciją, mes sėdėjome ledinėje tyloje. Nedrįsau gluminti jos stebeilydamasi, o ir nenorėjau. Po kurio laiko atsistojuo nuo kėdės ir nuėjau susirinkti matematiškos užduočių.

— Tu negali priversti mane kalbėti, — pasakė ji.

Aš toliau varčiau popierius ieškodama žymiklio. Tris ketvirčius mokytojo sėkmės sudaro gerai apskaičiuotas laikas.

— Sakau, negali priversti mane kalbėti. Niekaip nepriversi. Pažiūrėjau į ją.

— Negali priversti.

— Ne, negaliu, — nusišypsojau. — Bet tu pati pradėsi. Tai dalis tavo darbo.

— Tu man nepatinki.

— Tau nebūtina manęs mėgti.

— Nekenčiu tavęs.

Neatsiliepiu. Tai vienas iš tų teiginių, į kuriuos, mano nuomone, geriau neatsakyti. Todėl toliau ieškojau rašiklio svarstydamą, kas išsinešė jį šį kartą.

— Tu nieko nepriversi mane daryti. Nepriversi kalbėti.

— Gal ir ne. — Sumečiau lapus atgal į dėžę ir priėjau prie jos. — Eime pietauti?

Aš ištiesiau Šeilai ranką. Dalis jos pykčio buvo ištirpusi, o ją pakeitė kita, sunkiau įskaitoma emocija. Tada, daugiau neraginama, ji nulipo nuo kėdės ir nuėjo su manimi stengdamasi nesiliesti.

Palydėjusi Šeilą į valgyklą, nuėjau į kabinetą peržiūrėti jos bylos. Norėjau žinoti, ką kiti padarė šiam gluminančiam vaikui. Stebėdama mergaitę supratau, kad jos nekamuoja tokie luošinantys, nepaaiškinami sutrikimai kaip Makso ar Siuzanos. Priešingai, ji stebėtinai gerai kontroliavo savo elgesį, daug geriau nei dauguma mano klasę lankančių vaikų. Už tų neapykantos kupinų akių mačiau įžvalgią ir greičiausiai protingą mažą mergaitę. Ji turėjo būti psichiškai sveika, kad valdytų savo pasaulį tokiomis sąmoningomis pastangomis. Bet aš norėjau žinoti, ką jai teko išgyventi.

Kaip vaiko, patekusio į mano klasę, byla buvo stebėtinai plona. Daugumos mano mokinių bylos storos, segtuvai išsipūtę nuo dokumentų, pripildyti daugiažodžių gydytojų, terapeutų, teisėjų ir socialinių darbuotojų išvadų. Skaitydama tokias bylas kaskart įsitikindavau, kad jas rašę žmonės niekada nėra diena iš dienos ištisas valandas dirbę su tais vaikais. Tai buvo eruditų paskaitos, tačiau nė vienas iš jų nepasakė į neveltį puolusiai mokytojai ar išsigandusiam tėvui, kaip padėti vaikui. Stebiuosi, kaip iš viso galima rašyti tokiais žodžiais. Realybėje kiekvienas vaikas toks skirtingas ir auga tokioje nenuspėjamoje aplinkoje, kad vienos dienos patirtis yra tik pamatas planuoti kitai. Nėra vadovėlių ar universitetinių kursų, kurie pamokytų, kaip dirbti su Maksu, Viljamu ar Piteriu.

O štai Šeilos byla buvo plona, tik keletas popieriaus lapų: šeimos istorija, tyrimo rezultatai ir standartiniai specialiųjų tarnybų duomenys. Perverčiau socialinio darbuotojo pranešimą apie šeimą. Kaip ir daugelis kitų mano klasėje, šis buvo pilnas šiurpių detalių, kurių, nepaisant mano vidurinėsios kla-

sės mąstymo, nepajėgiau iki galo suvokti. Šeila gyveno viena su tėvu vieno kambario namelyje migrantų stovykloje. Namelyje nebuvo šildymo, vandentiekio ir elektros. Motina paliko Šeila prieš dvejus metus, tačiau pasiėmė jaunesnįjį sūnų. Dabar ji gyveno Kalifornijoje, buvo teigiama pranešime, nors tikslesnės jos buvimo vietos niekas iš tiesų nežinojo. Motinai buvo tik keturiolika, kai gimė Šeila — praėjus dviem mėnesiams po priverstinės santuokos, — o tėvui trisdešimt. Su liūdna nuostaba papurčiau galvą. Dabar motinai yra tik dvidešimt metų, galima sakyti, pati dar vaikas.

Tėvas didesnę dalį Šeilos vaikystės metų praleido kalėjime už užpuolimą ir sumušimą. Nuo tada, kai prieš pusantrų metų buvo paleistas, jis ne kartą gydėsi valstijos ligoninėje nuo priklausomybės alkoholiui ir narkotikams. Šeila buvo mėtoma po gimines ir šeimos draugus, daugiausia iš motinos pusės, kol pagaliau ją rado paliktą pakelėje įsikibusią į grandininį užtvarą, skiriančią greitkelio juostas. Nuvežta į vaikų globos centrą Šeila, tuo metų ketverių, jau buvo patyrusi daug sumušimų, sugijusių daugybinių lūžių — smurto pasekmių. Ją atidavė globoti tėvui; šeima pradėjo rūpintis vaikų apsaugos tarnybos darbuotojas.

Prie bylos pridėtame teismo sprendime buvo teigiama, jog teisėjas nusprendęs palikti vaiką jos natūralioje aplinkoje. Apygardos paskirtas gydytojas apačioje pakeverzojo, jog mažas mergaitės ūgis tikriausiai esąs blogos mitybos pasekmė, tačiau visais kitais atžvilgiais ji esanti sveika baltosios rasės moteriškos lyties atstovė su gerai užgijusiais randais ir lūžiais. Tarp šių išvadų mėtėsi įdėtinis lapas su apygardos psichiatro išvada: lėtinis negebėjimas prisitaikyti prie vaikystės. Nusišypsojau prieš savo valią — kokią suktą išvadą padarė šis žmogus. Tikrai visiems labai padės. Į tokią vaikystę kaip Šeilos vienintelė normali reakcija ir turėtų būti lėtinis negebėjimas prisitaikyti. Tikriausiai tik beprotis galėtų prisitaikyti prie tokios gyvenimo pornografijos.

Tyrimo rezultatai buvo dar sunkiau suprantami. Šalia kiekvieno testo rinkinio aiškiais spausdintinėmis raidėmis parašyta: „Atsisakyta.“ Apačioje, išvadose, buvo paprasčiausiai konstatuota, kad ji atsisakė atlikti testus. Šis faktas dukart pabrauktas.

Specialiųjų tarnybų anketoje radau tik demografinius duomenis. Tą formą buvo užpildęs jos tėvas, kuris pačius svarbiausius Šeilai metus praleido kalėjime. Taigi ji gimė vietinėje ligoninėje be jokių nurodytų komplikacijų. Nieko nežinoma apie jos ankstyvojo vystymosi laikotarpį. Per savo trumpą mokymosi istoriją Šeila pakeitė tris mokyklas, neįskaitant dabartinės. Visi mergaitės veiksmai yra jos nekontroliuojamo elgesio pasekmė. Formoje teigiama, kad namuose ji valgo ir miega normaliai. Tačiau kiekvieną naktį šlapinasi į lovą ir čiulpia nykštį. Ji neturi draugų tarp migrantų darbininkų vaikų stovykloje; taip pat jokių tvirtų ryšių su suaugusiais. Tėvas parašė, kad ji dažniausiai būna viena, yra priešiška ir nedraugiškai nusiteikusi jo atžvilgiu. Namuose kalba padrikai, paprastai tik tuomet, kai supyksta. Niekada neverkia. Ties šia vieta stabtelėjau ir dar kartą perskaičiau pastarąjį teiginį. Niekada neverkia? Negalėjau įsivaizduoti šešiametės, kuri niekada neverktų. Tikriausiai tėvas norėjo pasakyti, kad verkia retai. Čia tikriausiai klaida.

Skaičiau toliau. Jos tėvo nuomone, Šeila — neklusnus vaikas, todėl jis neretai ją baudžias dažniausiai mušdamas ranka per užpakalį arba uždrausdamas malonumus. Įdomu, kokių malonumų yra jos gyvenime, kuriuos būtų galima uždrausti, pagalvoju. Be padegimo incidento, ji buvo perspėta už gaisro sukėlimą migrantų stovykloje ir už išmatomis ištepliotas tualeto sienas autobusų stotyje. Šešerių su puse Šeila jau tris kartus pabuvojo policijoje.

Stebeilijausi į bylą ir į tuos informacijos trupinius. Šį vaiką

bus nelengva mylėti, nes ji daro viską, kad būtų nemylima. Nebus lengva ir mokyti ją. Tačiau ji nėra neprieinama. Nepaisant išorės, Šeila tikriausiai prieinamesnė nei Siuzana Džoj ar Fredis, nes nėra jokių protinio atsilikimo požymių, neurologinių sutrikimų ar kitų smegenų paslapčių. Sprendžiant iš to, ką spėjau pamatyti, Šeila šiuo atžvilgiu yra visiškai normalus vaikas. Tačiau aš žinojau, kad manęs laukia netgi sunkesnė kova, nes ji vyks atvirai. Dirbdamas su tokiais vaikais kaip Šeila, negali pasislėpti už aptakių frazių, negali suversti kaltės autizmui ar smegenų pažeidimams. Gali pasikliauti tik savimi. Kažkur giliai už tų priešiškų akių slepiasi labai maža mergaitė, kuri jau žino, kad gyvenimas nėra toks gražus ir kad geriausias būdas išvengti būsimų nuoskaudų yra elgtis kuo atgrasiau. Tada nereikės stebėtis, kad niekas tavęs nemyli. Viskas paprasta.

Man bevartant bylą įėjo Entonas. Jis prisitraukė kėdę ir perėmė mano jau perskaitytas formas. Nepaisant nesklandžios pradžios, mudu su Entonu tapome normaliai dirbančia komanda. Jis sumaniai tvarkėsi su vaikais. Iki šiol dirbęs laukuose ir dabar tebegyvenantis mažame migrantų stovyklos namelyje su žmona ir dviem sūnumis, Entonas daug artimiau pažinojo pasaulį, iš kurio atėjo mano vaikai. Aš turėjau išsilavinimą, patirtį ir žinių, tačiau Entonas pasižymėjo įgimta nuojauta ir išmintimi. Niekada nesuprasiu kai kurių jų gyvenimo pusių, nes užaugau šiltame name be tarakonų, nepatyrusi nei smurto, nei alkio. Ir niekada neturėjau pagrindo manyti, kad gali būti kitaip. Dabar, kai esu suaugusi, jau žinau, kad kiti gyvena kitaip, kad egzistuoja kitoks gyvenimo būdas, ir jiems jis atrodo normalus. Galiu žinoti šį faktą, bet negaliu suprasti. Ir nemanau, kad jį suprastų bet kuris kitas, kuriam toks gyvenimas nėra realybė; tas, kuris tvirtina suprantąs, arba meluoja pats sau, arba gyvena iliuzijomis. Bet Entonas kompensavo mano trūkumus ir kartu

mums pavyko sukurti patikimus santykius. Jis nė neprāšomas ėmė suprasti, kada, kaip ir kam padėti. Be to, Entonas kalbėjo ispaniškai, o aš ne. Todėl jis ne kartą yra mane išgelbėjęs, kai Giljermui išsekdavo jo angliškų žodžių atsargos. Dabar Entonas sėdėjo šalia manęs ir tylomis skaitė Šeilos bylą.

— Kaip jai sekėsi per pietus?

Jis linktelėjo nepakeldamas akių.

— Gerai. Ji valgo taip, tarsi nebūtų maitinama. Bet tikriausiai ir nėra. A, ir nemoka gražiai elgtis. Bet ji sėdėjo su kitais vaikais ir nesiaikštijo.

— Ar pažįsti jos tėvą?

— Ne. Jie gyvena kitoje stovyklos pusėje, kur baltieji. Ten vieni narkomanai. Mes niekuomet ten neiname.

Į kabinetą įėjo Vitnė ir palinko virš stalo. Ji buvo graži mergaitė, nors ir nekrito į akis: aukšta, liekna, riešuto rudumo akimis ir ilgais tiesiais šviesiais plaukais. Nors Vitnė buvo viena iš geriausių mokinių mokykloje, o jos šeima — viena žinomiausių bendruomenėje, ji buvo nepaprastai drovi. Pradėjusi darbą ši rudenį, atlikdavo visas užduotis tylomis, niekada nežiūrėdama man į akis, visuomet nervingai šypsodamasi, kai kas nors nepavykdavo. Ji prašėkdavo tik tam, kad sukritikuotų savo darbą, pažemintų save ar atsiprašytų už klaidas. Nelaimėi, iš pradžių ji iš tiesų darė viską ne taip. Ji išpylė pusę galono ką tik sumaišytų žalių temperos dažų ant sporto salės grindų. Pamiršo Fredį atrakcionų parko vyrų tualete. Vieną dieną po pamokų paliko praviras klasės duris, ir smauglys Benis pasprukęs nušliaužė aplankyti ponios Anderson, pirmos klasės mokytojos. Turėdama Vitnę jaučiausi lyg turėčiau dar vieną vaiką. Jei anuos mėnesius man taip nebūtų trūkę trečios rankų poros, tikriausiai būčiau neturėjusi tiek kantrybės. Pirmąsias savaites aš nuolat nesiliaudama aiškinau, tvarkydavau netvarką ir vis kartojau: „Nieko to-

kiu, nesijaudink“, nors iš tiesų visai taip negalvojau. Vitnė dažnai verkdamas.

Bet, kaip ir dėl Entono, dėl Vitnės buvo verta vargti, nes ji nepaprastai rūpinosi vaikais. Vitnė buvo mums visiškai atsidačiusi. Žinojau, jog kartais ji praleidžia pamokas, kad ilgiau pabūtų su mumis, jog dažnai paaukvoja savo pietų valandą ar lieka po pamokų, kad man padėtų. Ji atnešė iš namų savo žaislus ir atidavė vaikams. Ji visuomet pasidalydavo su manimi mintimis, kurios jai kildavo laisvalaikiu skaitinėjant metodinius žurnalus. Ir visuomet žiūrėdavo tuo alkanu, maldaujamu žvilgsniu, kad įvertinčiau, pagirčiau. Vitnė labai retai kalbėdavo apie tą savo gyvenimo dalį, kai nedirbdavo pas mane. Vis dėlto nepaisant jos turtinės padėties ir garsios pavardės, Vitnė, kaip numaniau, kai kuriais atžvilgiais jautėsi nė kiek ne geriau nei vaikai mano klasėje. Todėl aš ir toliau pakančiau žiūrėjau į jos nerangumą, neišmanymą ir stengiausi, kad jaustųsi vertinga mūsų komandos dalimi. Nes ji tokia buvo.

— Ar sulaukėte naujosios mergaitės? — pasiteiravo Vitnė lenkdamasi per stalą ir paskleisdama plaukus ant dokumento, kurį skaičiau.

— Sulaukėm, — atsakiau ir trumpai nupasakojau, kas vyko rytą. Tada ir išgirdome klyksmą.

Supratau, jog tai vienas iš mano vaikų. Nė vienam iš įprastų vaikų reikiant nepavykdavo išgauti tokių aukštų vibruojančių nevilties gaidų. Pažvelgiau į Entoną be žodžių klausdama, kas vyksta. Vitnė išėjo pažiūrėti.

Į kabinetą raudodama įgriuvo Tailer. Ji mojo nuo durų, bet jos žodžiai skendo kūkčiojimuose. Tada mergaitė apsisuko ir išbėgo.

Mes pašokome ir išskubėjome paskui ją link durų, kurios vedė į priestatą. Paprastai per pietų pertrauką vaikus prižiūrė-

davo padėjėjai. Šaltaisiais mėnesiais visi vaikai žaisdavo savo klasėse, o padėjėjai vaikštinėdavo koridoriais ir palaikydavo tvarką. Aš jiems vis kartodavau, kad mano vaikų negalima palikti be priežiūros nė minutei, bet padėjėjai mano klasės vengė. Jie susirinkdavo už priestato durų ir įtempę ausis klausydavosi, ar nekils koks triukšmas. Mano vaikai valgydavo paskutiniai, o tai reiškė, kad padėjėjams likdavo tik koks dvidešimt minučių darbo. Tačiau jie vis tiek priešinosi ir atsisakinėdavo likti klasėje su vaikais. Paprastai nekreipdavau į padėjėjus dėmesio, nes daug dirbau skiepydama vaikams savarankiškumą, kad jie galėtų kurį laiką apsieiti ir be mano fizinio buvimo šalia. Pietų pertrauka buvo kasdienis šio gebėjimo išbandymas. Juolab kad ir Entonui, ir man labai reikėjo to pusvalandžio poilsio. Vis dėlto situacija kartais tapdavo nevaldoma.

Bėgdama Tailer kažką kūkčiojo apie akis ir naująją mergaitę. Aš įlėkiau į sąmyšį.

Šeila įžūliai stovėjo ant kėdės šalia akvariumo. Ji buvo ištraukusi iš akvariumo visus auksinius karosus ir pieštuku išbadžiusi jiems akis. Septynios ar aštuonios žuvytės beviltiškai spurdėjo ant grindų palei kėdę sužalotomis akimis. Dar vieną Šeila laikė sugniaužusi dešiniajame kumštyje, kita ranka grėsmingai nutaikiusi pieštuką. Vienas iš padėjėjų stovėjo netoli jos nervingai mindžikuodamas, bet pernelyg išsigandęs, kad bandytų Šeilą nuginkluoti. Sara klykė, Maksas lakstė po klasę pamišėliškai mojuodamas rankomis ir rėkdamas.

— Mesk pieštuką! — griežtai šūktelėjau.

Šeila dėbtelejo į mane ir grasinamai papurtė pieštuką. Nė neabejojau, kad puls, jei išprovokuosiu. Jos akys spindėjo it laukinio išgąsdinto žvėriuko. Žuvytės bejėgiškai spurdėjo palikdamos nedideles kruvinas dėmes ten, kur atsitrenkdavo jų tuščios akiduobės. Maksas lakstydamas vieną iš jų sutraiškė.

Staiga orą perskrodė aštrus klyksmas. Už mūsų nugarų į klasę įžengė Siuzana. Ji paniškai bijojo kraujo, bet kokio raudoono skysčio, ir imdavo rėkti kratydamasi, jei tik pamanydavo, kad pamatė kraują, ar įsivaizduodavo pamačiusi. Dabar, išvydusi žuvytes, Siuzana puolė per kambarį. Entonas šoko paskui ją, o aš pasinaudojusi ta akimirka nuginklavau Šeilą, kuri nesileido taip lengvai užklumpama, kaip tikėjaisi. Ji su tokiu įtūžiu bedė pieštuką man į ranką, kad šis akimirką net susmigo, o paskui nulinko ir nukrito ant grindų. Buvau per daug sutrikusi, kad pajusčiau skausmą. Fredis prisijungė prie Makso ir pasileido lakstyti po kambarį. Tailer raudojo; Giljermas pasislėpė po stalu; Viljamas stovėjo kampe ir verkė. Vitnė bandė sulaukyti Maksą su Fredžiu, kurie rėkdami bėgiojo po kambarį. Decibelų lygis buvo nepakeliamas.

— Tori! — pasigirdo Viljamo šūksnis. — Piteriui priepuolis!

Atsisukau ir pamačiau, kaip Piteris parkrito ant grindų. Perdavusi Šeilą Vitnei, nubėgau prie jo ir išstumdžiau kėdes, tarp kurių berniukas buvo parvirtęs.

Šeila stipriai spyrė Vitnei į blauzdą ir išsivadavo iš jos glėbio. Po akimirkos ji jau buvo prie durų. Aš parpuoliau ant grindų šalia Piterio, tebesirangančio nuo ištikusio priepuolio, ir mane prislėgė akimirkos beviltiškumas. Viskas įvyko per keletą minučių. Visi prarado tą savo silpną savitvardą, kurią mes taip stengėmės išsaugoti. Visi vaikai, išskyrus Piterį, verkė. Sara, Tailer ir Viljamas raudojo palei sieną susiglaudę į krūvą, kad lengviau atlaikytų nelaimę. Giljermas kūkčiojo savo slėptuvėje po stalu. Jis buvo užsidengęs rankomis galvą ir ispaniškai šaukėsi mamos. Siuzana įnirtingai blaškėsi Entono glėbyje. Maksas ir Fredis tebesiautė po kambarį atsitrenkdami į baldus ir kitus vaikus, tačiau atsistoję toliau lakstė. Piteris suglebęs gulėjo ant mano rankų. Apsidairiau. Vitnė buvo išbėgusi paskui Šeilą. Pa-

dėjėjai seniai dingę. Klasėje vyravo baisi netvarka. Po ištisu mėnesių sunkių pastangų viskas žlugo per sekundę.

Tarpduryje pasirodė ponas Kolinsas ir mokyklos sekretorė. Šiaip jau būčiau išsigandusi, kad jis mato mano klasę tokią sujauktą, tačiau situacija buvo tapusi visiškai nevaldoma ir man reikėjo pagalbos. Turėjau tai pripažinti. Mes ilgus metus dirbome kartu, ir man visuomet pavykdavo susitvarkyti su vaikais, niekada nekildavo rimtesnių problemų. Bet dabar aš susimoviau. Kaip jis visuomet ir prognozavo. Pagaliau mano kvailiukai pašėlo. Žinojau, kad jis tikriausiai dėkoja Dievui, kad patalpino mus į priestatą, kur niekas mūsų nemato.

Sekretorė nunešė Piterį į seselės kabinetą, kur buvo pasirūpinta išsiųsti jį namo, nes po didesnių priepuolių jam visuomet reikėdavo pamiegoti. Ponas Kolinsas padėjo sugauti Fredį su Maksu ir pasodinti juos ant kėdžių. Aš ištraukiau vargšą Giljermą iš po stalo ir apkabinau. Kaip jam, neregiumi, turėjo viskas skambėti... Entonas vis dar ramino Siuzaną Džoj. Vos tik mes šiek tiek apsitvarkėme, Tailer ir Sara panoro atsisėsti diskusijų kampe ir paguosti viena kitą. Bet Viljamas virpėdamas ir kūkčiodamas liko savo vietoje. Ponas Kolinsas mėgino jį apraminti, tačiau negalėjo prisiversti apkabinti vaiko. Mes slydinėjome ant negyvų žuvyčių jas traiškydami ir spausdami į kilimą auksinius žvynus — kaskart jas užmynus, mūsų batai dusliai cypeldavo. Pagaliau surinkau vaikus į būrį ir verksmai nurimo. Vitnė su Šeila vis dar negrižo, tačiau tą akimirką negalėjau apie tai galvoti.

Ponui Kolinsui užteko padorumo neklausinėti, kas atsitiko. Jis neįskaitomu veidu tiesiog darė tai, ko prašiau. Kai nura minome ir susodinome vaikus, padėkojau jam ir paprašiau man atsiųsti Merę, vieną iš nuolatinių mokyklos padėjėjų, kuri dirbo su manimi praeitais metais ir buvo labai patyrusi. Paaiškinau, kad vis dar trūksta vieno vaiko ir kad laukia sunki popietė. Turė-

dama dar vieną suaugusįjį, galėčiau daugiau laiko skirti kiekvienam vaikui asmeniškai ir pasistengti viską sutvarkyti.

Kai Merė atėjo, vaikai padėjo jai išrinkti knygutę, kuri labiausiai jiems patiko, o aš išėjau ieškoti Šeilos. Išbėgusi pro duris ji turėjo susipainioti durų ir koridorių labirinte, jungiančiame mus su pagrindiniu pastatu. Vitnei pavyko uždaryti laukujes duris anksčiau, nei Šeila jas rado, ir mergaitė ne savo noru užstrigo sporto salėje. Vitnė stovėjo didžiulės erdvios patalpos tarpduryje, o Šeila — prie tolimosios sienos.

Vitnės skruostais tekėjo ašaros saugant savo pozicijas. Kai ją pamačiau, man suspaudė širdį. Keturiolikmetei to buvo per daug. Neturėjau leisti jai įsivelti į tokį reikalą. Tačiau neturėjau už ko griebtis. Du suaugusieji nepajėgė susitvarkyti su tiek daug sutrikusių vaikų. Visą tą laiką vyliausi, kad mums pavyks, bet dabar viltis galiausiai užgeso.

Įžengiau į sporto salę, patapšnočiau Vitnei per petį ir prisartinau prie Šeilos. Buvo matyti, kad ji nesileis sugaunama. Jos akys buvo paklaikusios, veidas iškreiptas siaubo. Vos tik žengdavau žingsnį artyn, ji puldavo priešinga kryptimi. Aš kalbėjau švelniai, ramiai, įtikinėdama. Bet mano balsas virpėjo nuo mano pačios pykčio. Palengva stūmiausi artyn. Nesvarbu. Ji gali visą dieną bėgioti nuo manęs didelėje sporto salėje.

Stabtelėjau ir apsidairiau įnirtingai ieškodama išeities. Mergaitės akyse atsispindėjo nevaldoma panika. Ji jau nebesugebėjo blaiviai mąstyti, įvertinti situacijos ir dabar kliovėsi vien gyvulišku instinktu. Šią akimirką ji buvo kur kas pavojingesnė sau ir kitiems nei tuomet, klasėje, su žuvytėmis.

Niekaip nesugalvojau, ką daryti. Galvoje tvinkčiojo. Ranką toje vietoje, kur buvo sumigęs pieštukas, skaudėjo. Per marškinių rankovę prasisunkė kraujas. Jei prie jos eitume keliese, ji neabejotinai dar labiau išsigastų. Jei užspeisčiau ją į kampą, dar

labiau pašėltų. Reikia, kad ji atsipalaiduotų ir pradėtų nors šiek tiek mąstyti. Tokia ji pernelyg pavojinga. Nepaisant Šeilos ūgio ir amžiaus, žinojau, kad tokios būklės ji kelia labai realią grėsmę — jei ne man, tai sau.

Sugrįžau prie Vitnės, liepiau jai nueiti į klasę ir pasakyti Entonui, kad jis su Mere kaip nors tvarkytųsi. Tada uždariau sporto salės duris. Paskui nuleidau sunkią pertvarą, dalijančią salę į dvi dalis, nes prisiminiau, kad joje irgi yra durys, kurias galima užrakinti. Negalėjau Šeilai leisti dar kartą pasprukti. Galiausiai nuėjau kuo arčiau mergaitės ir atsisėdau.

Kurį laiką žiūrėjome viena į kitą. Jos akyse spindėjo klaiki baimė. Ji drebėjo.

— Aš neketinu tavęs skriausti, Šeila. Nieko tau nedarysiu. Tik palauksiu, kol nustosį taip bijojusi, ir tada galėsime grįžti į klasę. Aš nepykstu. Ir tikrai neketinu nieko tau daryti.

Slinko minutės. Aš čiuožtelėjau į priekį. Ji stebeilijosi į mane. Drebulys apėmė visą jos kūnelį; mačiau, kaip purtosį liesi petukai. Bet ji nė nekrustelėjo.

O, kaip aš pykau ant jos. Viešpatie, kaip pykau. Niršau prisiminusi mūsų mylimas žuvytes ant grindų, išdurtomis akimis. Niekada nepateisinau žiaurumo su gyvūnais. Bet dabar, žiūrint į ją, pyktis blėso, ir mane pamažu apėmė gailėstis. Ji tokia drąsi. Išsigandusi, pavargusi, sutrikusi, bet vis dėlto atsisako pasiduoti. Pasaulis buvo labai nepatikimas, ir Šeila priešinosi jam vieninteliu jai žinomu būdu. Mes nepažįstame viena kitos; iš kur ji gali žinoti, kad neketinu jos skriausti. Ji nemato priežasties, kodėl manimi turėtų pasitikėti, todėl neketina to daryti. Kiek drąsos turi ši maža būtybė, kad stotų prieš mus visus, kurie gerokai didesni, stipresni ir galingesni — o ji stojo nevirpėdama, netardama nė žodžio ir neišliedama nė ašaros.

Pasislinkau dar šiek tiek arčiau. Praėjo mažiausiai pusvalandis. Dabar buvau per dešimtį pėdų nuo jos, ir ji vis įtariau

stebėjo mano artinimąsi. Sustojau. Visą tą laiką kalbėjau švelniu balsu ją įtikinédama, kad neketinu skriausti, kad mes kartu grįšime į klasę, kad nieko neatsitiks. Kalbėjau ir apie kitus dalykus: ką vaikai mėgsta veikti mūsų klasėje, ką mums patinka daryti kartu, ką ji veiktų su mumis.

Ėjo nesibaigiančios minutės. Mano kūnas ėmė tirpti nuo nejudėjimo. Jos kojos virpėjo nuo ilgo stovėjimo vienoje padėtyje. Mūsų akistata tapo ištvermės testu. Virš mus skiriančių dešimties pėdų kabėjo amžinybė.

Mes laukėme. Įniršis jos akyse pamažu blėso. Jo vietą užėmė nuovargis. Nežinojau, kiek valandų, bet bijojau pajudinti ranką ir pažiūrėti į laikrodį. Laukėme toliau.

Jos kombinezono priekis patamsėjo, ir prie kojų išplito šlapimo balutė. Ji pažiūrėjo į ją, pirmą kartą atplėšdama nuo manęs akis. Prikando apatinę lūpą. Kai vėl pakėlė galvą, akyse atsispindėjo siaubas dėl to, kas ką tik atsitiko.

— Nieko tokio. Tu neturėjai progos nueiti į tualetą, tad čia ne tavo kaltė, — pasakiau.

Mane nustebino, kad po šitokio sąmyšio, kurį mergaitė sukėlė mūsų klasėje, ji susigėdo dėl tokio nutikimo.

— Mes galime išvalyti, — pasiūliau. — Klasėje turiu skudurėlių tokiems atvejams.

Šeila vėl nuleido galvą, tada pažiūrėjo į mane. Aš tylėjau. Ji atsargiai žengė atgal, kad geriau matytų situaciją.

— Tu mane muši? — kimiai ištarė ji.

— Ne. Aš nemušu vaikų.

Ji suraukė kaktą.

— Aš padėsiu tau išvalyti. Mes niekam nesakysime. Tai bus mūsų paslaptis, nes aš žinau, kad taip atsitiko netyčia.

— Aš nenorėjau.

— Žinau.

— Tu mane muši?

Iš nevilties man nusviro pečiai.

— Ne, Šeila, aš nemušu vaikų. Jau sakiau tau.

Ji nužvelgė savo kombinezoną.

— Mano tėtis, jis smarkiai muš, kai tai pamatys.

Per visą mūsų pokalbį stovėjau nejudėdama, bijodama suardyti tą vos apčiuopiamą ryšį.

— Nesijaudink, mes tuo pasirūpinsime. Dar turime laiko iki pamokų pabaigos. Iki to laiko jis išdžius.

Ji pasitrynė nosį, pažiūrėjo į balutę, tada į mane. Pirmą kartą nuo tada, kai atėjo širyti, ji abejojo. Aš labai atsargiai žingtelėjau. Ji žengė atgal. Ištiesiau jai ranką.

— Eime, paieškosime kokio skudurelio. Nesijaudink dėl to.

Kurį laiką ji atsargiai žvelgė į mane. Tada pamažu prisiratino. Ji atsisakė duoti man ranką, tačiau į klasęėjo šalia manęs.

Klasėje vyravo ramybė. Entonas ir vaikai dainavo dainas. Vitnė laikė ant rankų Siuzaną, o Merė supo Maksą. Žuvų gaisėnų nebebuvo. Visų galvos pasisuko į mus, bet aš pamojau Entonui tėti. Šeila paėmė iš manęs skudurą su kibiru, ir mudvi nuėjome atgal į sporto salę, kur tylėdamos išvalėme grindis. Tada ji atsekė man iš paskos į klasę.

Kad ir kaip būtų keista, likusi dienos dalis praėjo ramiai. Vaikai buvo nuščiuvę, tarsi bijotų dar kartą prarasti savo gležną savitvardą. Šeila susirangė ant kėdės, ant kurios sėdėjo visą rytą, ir ėmė čiulpti pirštą. Taip ji išsėdėjo visą likusią popietę. Vis dėlto ji mus stebėjo. Mergaitės akys buvo neiškaitomos. Vaikštinėjau nuo vaiko prie vaiko glostydamą juos, kalbėdamasi, stengdamasi nuraminti jų neišsakytus jausmus. Pagaliau priėjau prie Šeilos.

Atsisėdusi ant žemės šalia jos kėdės, pakėliau į mergaitę galvą. Ji įdėmiai stebėjo mane nepaleisdama iš burnos nykščio.

Buvo matyti, kad ją slegia dienos įvykiai. Aš nė nemėginau jos liesti. Entonas vedė baigiamąsias pratybas, ir niekas į mus nežiūrėjo. Nenorėjau jos gąsdinti elgdamasi pernelyg intymiai, bet norėjau, kad žinotų, jog ji man rūpi.

— Buvo sunki diena, ar ne? — pasakiau. Ji neatsakė, tik spoksojo į mane. Sėdėdama tokioje padėtyje jaučiau visus nuo jos sklindančius kvapus. — Manau, rytoj bus geriau. Pirmosios dienos visada sunkios.

Bandžiau įskaityti Šeilos akis, įžiūrėti nors trupinėlių to, kas vyko jos galvoje. Atviro priešiškumo nebebuvo, bent jau šią akimirką. Tačiau daugiau nieko nemačiau.

— Ar kelnės išdžiūvo?

Ji nulipo nuo kėdės ir atsistojo jas apžiūrinėdama. Kelnės buvo gana sausos, drėgna linija beveik neišsiskyrė iš kitų purvo dėmių. Mergaitė vos vos linktelėjo.

— Ar to užteks, kad nepakliūtum į bėdą?

Vėl vos pastebimas linktelėjimas.

— Labai tikiuosi. Visiems pasitaiko nelaimių. O tai buvo ne tavo kaltė. Tu neturėjai progos nueiti į tualetą.

Aš turėjau atsarginių drabužėlių, nes tokie dalykai gana dažnai pasitaikydavo mūsų klasėje. Bet neužsiminiau, nes nenorėjau jos gąsdinti per dideliu familiarumu. Tik norėjau, kad ji žinotų, jog už tokius dalykus čia niekas nebaudžia.

Nykštys sujudėjo jos burnoje, ir ji nusisuko į Entoną. Aš likau sėdėti šalia, kol visi išėjo.

Išėjus vaikams, mudu su Entonu tylėdami sutvarkėme klasę. Nė vienas neužsiminėme apie tai, kas atsitiko. Išvis beveik nesikalbėjome. Ši diena tikrai nebuvo viena iš geriausių. Grįžusi namo išploviau pieštuko paliktą žaizdą ir užkliajavau pleistru. Tada atsiguliau į lovą ir pravirkau.

Gyvenimas mano klasėje priminė nuolatinę kovą, nors ir nenorėjau to pripažinti. Kovą ne tik su vaikais, bet ir su savimi. Kad galėčiau dirbti su tais mažyliais, dažnai turėdavau atsiriboti nuo savo emocijų, nes jei to nepadarydavau, pasijusdavau pernelyg atsargi, pernelyg sutrikusi, pernelyg nusivylusi, kad galėčiau efektyviai dirbti. Kiekvieną dieną turėdavau suginti savo baimes į mažus kampelius, kur jos gyveno. Šis metodas buvo veiksmingas, tačiau retsykiais atsirasdavo vaikas, kuris pajėgdavo mano tvirtovę supurtyti. Tuomet pro jos sienas prasiverždavo abejonės, nusivylimai ir būgštavimai, kurių taip rūpestingai stengdavausi nepaisyti, ir mane užvaldydavo pralaimėjimo nuojauta.

Nors iš esmės buvau svajotoja. Už nesuvokiamo vaikų elgesio ir mano pačios pažeidžiamumo, už netikrumo ir abejonių sklendė svajonė, kuri, pripažinsiu, retai tapdavo realybe, svajonė, jog viskas gali pasikeisti. Kadangi buvau svajotoja, mano svajonės mirdavo sunkiai.

Ir šis kartas buvo ne išimtis. Ašaros netrukus išseko, ir aš užmigau. Vėliau su tuno sumuštiniu rankoje įsitaisiau žiūrėti „Žvaigždžių kelią“. Nedažnai žiūrėdavau televizorių ir nebuvau mačiusi „Žvaigždžių kelio“, kai jį rodė geriausiu laiku. Bet dabar, praėjus keleriems metams, filmą rodė kiekvieną vakarą šestą valandą. Prasidėjus mokslo metams, kai mano klasė dar tik mokėsi prisitaikyti ir nusivylimų buvo daug, aš pradėjau žiūrėti tą filmą vakarieniam, ir tai tapo ritualu. Padalijau savo dieną į darbo laiką ir poilsio laiką; poilsio laikas tapo jėgų atgavimo valanda, kai pamiršdavau visas mokykloje patirtas problemas ir nuoskaudas. Žavėtinai bejausmis ponas Spokas tapo mano martiniu po darbo valandų.